

2000-03-01

พระเกี้ยว ในเงินตราสยาม

ไพบัญญาณี ศกุนะสิงห์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/jamjuree>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

ศกุนะสิงห์, ไพบัญญาณี (2000) "พระเกี้ยว ในเงินตราสยาม," *Jamjuree Journal*: Vol. 4: Iss. 1, Article 1.

DOI: 10.58837/CHULA.JAMJUREE.4.1.1

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/jamjuree/vol4/iss1/1>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Jamjuree Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

พระเกี้ยว

ในเงินตราสยาม

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงษาปณ์ สั่งเครื่องจักรมาจากอังกฤษ และติดตั้งสำเร็จ ดำเนินการได้ในปี พ.ศ. ๒๔๐๓ โดยมีพระวิสุตโรโยธามาตย์ (โหมต อมาตย์กุล) เป็นผู้ติดตั้งเครื่องจักรดำเนินการได้โดยไม่ต้องอาศัยช่างฝรั่ง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าของโรงษาปณ์ ในเวลาต่อมา

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำตราในพระราชลัญจกร ของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กรมขุนพิรินตประชาเนถ เป็นรูปจุลมงกุฏเปล่งรัศมี (พระเกี้ยว) ประดิษฐานบนพานแว่นฟ้า มีฉัตรกระหนาบสองข้างมาเป็นแบบของเหรียญษาปณ์ ในด้านหน้าของเหรียญ ส่วนด้านหลังเป็นพระแสงจักร มีช้างเผือกยืนอยู่ตรงกลางวงพระแสงจักร สร้างด้วยโลหะเงินก่อนโลหะอื่นๆ มีหลายราคา ออกใช้เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๑๑ เป็นการผลิตรายแรกเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๑๑

จึงเป็นที่แน่นอนว่า “ตราพระเกี้ยว” นั้น เป็นตราพิจิตรเลขาประจำพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช มาตั้งแต่รัชสมัยของพระราชบิดาและการจัดทำเหรียญษาปณ์นั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำตรานั้นมาเป็นแบบในเหรียญษาปณ์เป็นครั้งแรก แทนที่จะเป็นพระราชลัญจกรของพระองค์เอง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช ทรงขึ้นครองราชย์แล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเหรียญษาปณ์ขึ้นมาอีกหลายแบบด้วยโลหะหลายชนิด และมีบางแบบที่ทรงให้มีการเปลี่ยนแปลงแบบ คือ เป็นจุลมงกุฏ (พระเกี้ยว) ไม่เปล่งรัศมีตาม

แบบแรกๆ คือ เหรียญเงินที่ออกใช้ใน พ.ศ. ๒๔๑๒ และมีแบบที่เป็นจุลมงกุฎไม่เปล่งรัศมีอยู่ เบื้องบน พระปรมาภิไธยย่อ จปร. ต่อจากนั้นจึงเป็นเหรียญมีพระบรมรูปผืนพระพักตร์เบื้อง ซ้ายของเหรียญ และด้านหลังเป็นตราแผ่นดิน ส่วนเหรียญทองนั้นได้สร้างขึ้นออกใช้เมื่อ วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๔๓๗ เป็นตราพระราชลัญจกร คือ พระเกี้ยวเปล่งรัศมีทองคำที่นำมาสร้าง เป็น ทองคำ ๓ แบบ คือ ทองทศ ทองทิศ และทองพัสดิงส์ ซึ่งได้สร้างขึ้นมารุ่นเดียว เพราะ ประชาชนนำเหรียญทองนั้นไปเก็บรักษาไว้อย่างทองรูปพรรณไม่ได้นำมาหมุนเวียนในท้องตลาด

พร้อมๆ กับการสร้างเหรียญทองค่านั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการพิมพ์ ธนบัตร ขึ้นมาใช้เป็นครั้งแรก เรียกกันโดยทั่วไปว่า ใบพระราชทานเงินตรา หรือหมาย หรือ กระดาษหลวง มีตราประจำพระองค์ หรือ จุลมงกุฎเปล่งรัศมี (พระเกี้ยว) มีฉัตรประดับ สองข้างที่กระดาษหลวงนี้ ไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากนัก เพราะประชาชนเห็นว่า เหรียญโลหะ ต่างๆ นั้นมีค่ามากกว่า

ที่มาของ ตราจุลมงกุฎ (พระเกี้ยว) ในเหรียญและธนบัตรนั้น เป็นเครื่องแสดง หรือเป็นหลักฐานได้อย่างหนึ่งว่า พระเกี้ยว ที่เราเรียกกันนั้น ที่จริงแล้วความหมายน่า จะเป็น จุลมงกุฎ ตัดมาจาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพระนามเดิมอย่าง ย่อว่า เจ้าฟ้ามงกุฎ หรือเจ้าฟ้ามงกุฎ เมื่อพระองค์มีพระราชโอรสพระองค์แรก คือ พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช ที่เรียกกันโดยสามัญว่า “เจ้าฟ้าใหญ่” พระองค์จึงทรงนำคำว่า “มงกุฎ” ของพระองค์มาเป็นพระราชลัญจกรของพระราชโอรส เป็น “จุลมงกุฎ” แม้แต่พระปรมาภิไธย “จุลจอมเกล้า” นั้น ก็มาจาก “จอมเกล้า” อันหมายถึง “พระจอมเกล้าน้อย” หรือ “จอมเกล้าที่สอง” นั่นเอง

คำว่า “พระเกี้ยว” ที่เรียกกันอยู่นั้น น่าจะมีใช้พระเกี้ยวอันเป็นเครื่องรัดจุกใน พระราชพิธีโสกันต์ เพราะเจ้านายน้อยๆ ที่เข้ารับพิธีโสกันต์ ก็ย่อมจะต้องมีพระเกี้ยวรัดพระ- เกศา (จุก) ด้วยกันทุกพระองค์ ความหมายของพระเกี้ยวที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระ- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช จึงน่าจะมีมากกว่า พระเกี้ยว เหมือนเจ้านายพระองค์อื่นๆ แต่มีความหมายของพระจุลมงกุฎ อันหมายถึง พระเจ้าแผ่นดินองค์น้อยเสียมากกว่า

จุลมงกุฎ (พระเกี้ยว) นี้ เป็นสิ่งที่ได้รับพระราชทานมาจากสมเด็จพระราชบิดา คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เป็นตราประจำพระองค์มาก่อนที่จะเสด็จ ขึ้นครองราชย์ด้วย

ตราพระเกี้ยวนี้ นอกจากจะปรากฏในพระราชลัญจกรแล้ว ยังมีการออกแบบเป็นอีก หลายแบบ เช่น พระเกี้ยวเหนือพระนามาภิไธยย่อ รปร. และแบบที่ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทานเฉพาะวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ที่พระองค์ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง คือ มีเลข ๕ แบบไทย ลายกนก อยู่เบื้องหลังจุลมงกุฎ (พระเกี้ยว) ด้วย

ความสำคัญของตราจุลมงกุฎ (พระเกี้ยว) นั้น จะเห็นได้ว่าเกี่ยวข้องกับพระบาท- สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งพระราชทานตรานี้ เป็นตราประจำพระองค์ พระ- ราชโอรสพระองค์ใหญ่ อันมีหลักฐานมาจากเหรียญกษาปณ์ที่มีตราพิฉัตรเรขาของพระราชโอรส ซึ่งต่อมาได้เสด็จเถลิงถวัลยสิริราชสมบัติ เป็นรัชกาลที่ ๕ แห่งพระราชวงศ์จักรี เป็นแบบใน เหรียญกษาปณ์ชุดแรกของสยาม นั่นเอง

ตราพระราชลัญจกร

เป็นพระเกี้ยวเปล่งรัศมี

ทองคำที่นำมาสร้าง

เป็นทองคำ ๓ แบบ

ทองทศ

ทองทิศ

และทองพัสดิงส์

นางสาวไพบัญญาณี ศกุนะสิงห์
นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ